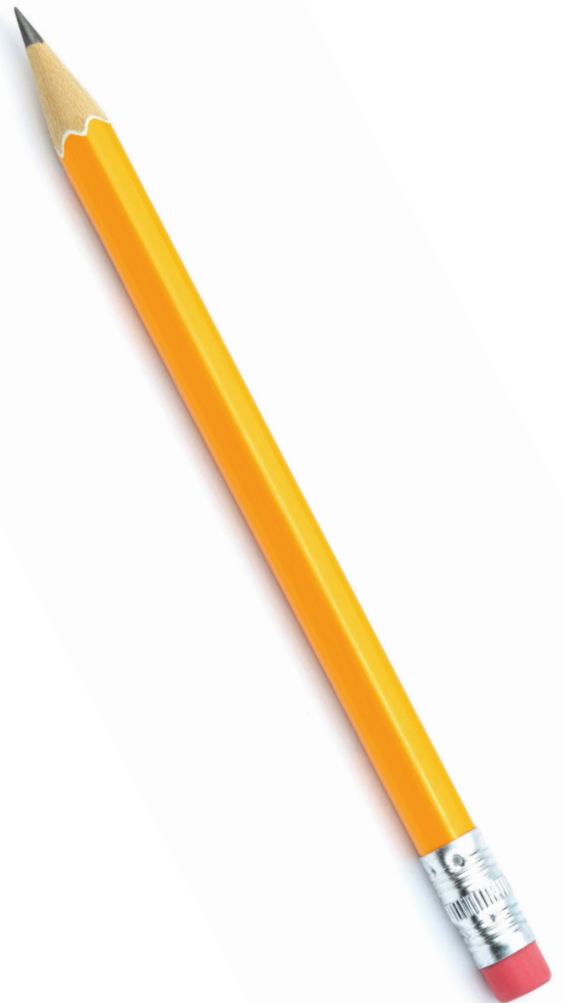

White paper
levarenopleiding

MISSIE

VLHORA – Vlaamse Hogescholenraad staat voor alle Vlaamse hogescholen die door professioneel hoger onderwijs, beoefening van de kunsten, praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en lerende communities van de praxis, toekomst maken: toekomst van studenten, werkveld en samenleving. Om telkens weer het beste uit iedereen te halen, samen naar topkwaliteit te streven en de samenleving duurzaam op te bouwen.

VLHORA versterkt de maatschappelijke reputatie van Vlaamse hogescholen door hun impact op de politieke besluitvorming te versterken, hun stem in de publieke opinie kracht bij te zetten en de ontwikkeling van lerende communities te faciliteren.

Hierbij telkens gedreven door volgende waarden: optimisme, ambitie, bondgenootschap, openheid, loyaliteit en vertrouwen.

VISIE

VLHORA positioneert op een krachtige en duidelijke manier de unieke maatschappelijke meerwaarde van de Vlaamse hogescholen zowel in Vlaanderen als in de wereld, en wil internationaal (h)erkend worden als *Universities of Applied Sciences and Arts. Engaged & Connected*.

VLHORA werkt proactief beleidsproposities uit en formuleert standpunten om het professioneel hoger onderwijs, de beoefening van de kunsten en de verbinding van dit onderwijs met zowel praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek als met de maatschappelijke dienstverlening, meer ruimte te geven om zich te ontwikkelen.

Als officiële gesprekspartner van de Vlaamse hogescholen met de overheid faciliteert VLHORA resultaatgericht overleg en dialoog, zowel onderling als met andere beleidsbeïnvloeders en stakeholders.

VLHORA wordt in de media (h)erkend als woordvoerder van alle Vlaamse hogescholen samen.

VLHORA bouwt lerende netwerken uit, stimuleert onderlinge samenwerking en faciliteert uitwisseling van kennis, ervaringen en beste praktijken tussen de hogescholen.

INLEIDING

Sterke leraren voor een excellent onderwijs

De ontwikkeling van een sterke kenniseconomie en een inclusieve samenleving in Vlaanderen vereist excellent onderwijs, met als fundament kwaliteitsvolle sterke leraren. Wat leerlingen presteren, wordt in grote mate bepaald door de leraar; een rol die we in een toekomstgerichte ontwikkeling van onze samenleving niet kunnen onderschatten.

We kunnen het ons dan ook niet veroorloven om de rol van leraar als louter statisch te beschouwen. Het beroep staat onder een toenemende maatschappelijke druk. Vlaanderen heeft nog nooit zoveel hoogopgeleiden gekend als vandaag, maar door de grote toename van de vraag naar die hoogopgeleiden, moeten we het beroep van leraar herpositioneren als we haar aantrekkelijker willen maken en bij de tijd willen brengen.

Een permanent streven naar kwaliteit in de lerarenopleidingen is hierbij cruciaal. Met steun van de Vlaamse regering hebben de Vlaamse hogescholen zich de voorbije twee jaar geëngageerd om over de hogeschoolgrenzen heen samen gemeenschappelijke uitdagingen aan te pakken. Door intensieve professionaliseringstrajecten, peer learning groups en experimentele pilootprojecten hebben lerarenopleidingen aan de hogescholen werk gemaakt van verdere professionalisering die het beroep van leraar vereist.

Er liggen nog heel wat keuzes op tafel. We moeten durven kiezen voor en investeren in een instroombeleid dat zowel diverser als kwaliteitsvoller is. Ook na het afstuderen moeten we blijven werken aan de professionalisering van onze leraren, door aanvangsbegeleiding en een leven lang leren. We moeten ook werken aan concurrentiële arbeidsvoorwaarden in het onderwijs, door te durven kiezen voor een minder vlakke loopbaan en het werken in schoolteams te stimuleren.

Naar aanleiding van de Vlaamse verkiezingen van 26 mei 2019 heeft VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad in haar memorandum aangekondigd dat ze de ambitie heeft om een white paper uit te werken met een toekomstvisie en strategie voor effectieve lerarenopleidingen en aantrekkelijke loopbanen. Deze ambitie is de voorbije maanden door de lerarenopleidingen van de Vlaamse hogescholen vertaald naar concrete aanbevelingen. In haar white paper schetst de Vlaamse Hogescholenraad wat de kernelementen zijn van sterk leraarschap en hoe we die elementen kunnen vertalen naar de praktijk.

Deze white paper is dan ook een uitnodiging naar alle partners van de Vlaamse hogescholen om samen werk te maken van sterkere leraren en sterkere lerarenopleidingen. Die samenwerking zal het onderwijs en de toekomst van Vlaanderen ten goede komen.

Joris Hindryckx
voorzitter

Eric Vermeylen
secretaris-generaal

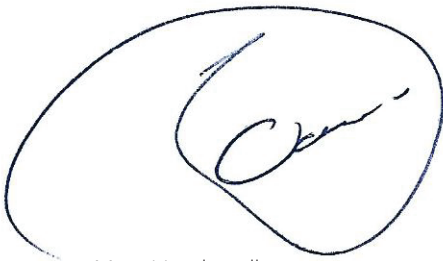
INLEIDING

Passie maakt meesters in leraarschap.

Een toekomstgerichte ontwikkeling van de samenleving en de economie steunt op excellent onderwijs. De sterkte van het onderwijs wordt in grote mate bepaald door de sterkte van de leraren. Het beroep van leraar vervult dus een cruciale maatschappelijke rol.

Sterk leraarschap houdt in dat leraren onderzoekende professionals (= reflective practitioners) zijn die alle leerlingen doen leren. Dit betekent dat leraren in staat zijn de impact van hun handelen in eigen praktijk te analyseren en in functie daarvan hun aanpak bij te sturen. Het gaat om concrete oplossingen op maat van de leerling(en) en afhankelijk van verschillende contexten.

Dit veronderstelt dat leraren kunnen steunen op degelijke competenties en expertise in hun vakdo-
mein, de didactiek, de pedagogiek en de algemene persoonsvorming.

Marc Vandewalle
voorzitter werkgroep lerarenopleiding
VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad

Kernelementen van een sterk leraarschap

Up-to-date vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische kennis

Sterke leraren zetten hun vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische kennis zodanig in dat zij hun lessen naar inhoud en aanpak flexibel kunnen aanpassen aan situaties en gebeurtenissen die het leren en het lesgeven over een bepaald onderwerp beïnvloeden. Ze beschikken over een ruim pakket didactische strategieën en weten welke aanpak het meest aangewezen is voor een bepaalde (groep) leerling(en). Zij kunnen differentiëren in leerinhouden (naar tempo, niveau, aanpak...) vanuit heldere (en hoge) doelen zodat die afgestemd zijn op hun leerlingen.

Gedreven pedagogisch handelen en klasmanagement

Sterke leraren creëren rijke leeromgevingen binnen een superdiverse context. Ze hebben een goede relatie met hun leerlingen en kunnen de leerlingen in groep krachtig managen en organiseren. Dit betekent dat de leraar allerlei maatregelen kan nemen om een klimaat te scheppen waarin leerlingen met succes kunnen leren. Goed klasmanagement is immers een voorwaarde om de lessen vlot te laten verlopen en een positief leerklimaat te bekomen.

Een onderzoekende houding

Sterke leraren onderzoeken hun eigen praktijk en sturen deze bij. Ze doen dit door in overleg te gaan met andere experts, collega's en laten zich leiden door resultaten van recent onderzoek. Een kritische reflecterende houding is hierbij cruciaal. Zij worden gevormd in een professionele cultuur waarin steeds willen blijven leren en het eigen onderwijs verbeteren de norm is.

Een open klas

Sterke leraren begrijpen dat het leren en vormen van leerlingen geen eenzame taak mag zijn, maar samen met andere maatschappelijke spelers gebeurt. Deze leraren zijn netwerkers die buiten de klas- en schoolmuren allianties aan gaan met relevante organisaties om de meest krachtige leeromgevingen te creëren voor de leerlingen.

De lerarenopleidingen vormen sterke leraren en spannen zich in om elk talent met ambitie en relevante competenties voor het onderwijs op te leiden met oog voor diversiteit in het lerarenteam. Ze doen dit via gerichte oriëntering, krachtige begeleiding en een keuze uit verschillende competentie gedreven trajecten.

STRATEGIE

Leren investeren in de leraren van morgen.

Een sterke instroom in de lerarenopleiding

De instaptoets brengt de startcompetenties van de instroom aan de lerarenopleiding in kaart. De hogeschool kan op basis van deze resultaten een aangepast leertraject aanbieden, rekening houdend met de sterktes en zwaktes van de student. Een verplicht inlooptraject verzekert dat de startende student die onvoldoende scoort, de vooropgestelde competenties behaalt die noodzakelijk zijn om de opleiding te kunnen aanvatten. Slagen voor de opleidingsonderdelen van dit inlooptraject bewijst het bezit van de vooropgestelde competenties. Zo kan de instroom van sterke studenten worden gewaarborgd, wat ook het aanzien ten opzichte van het lerarenberoep ten goede komt.

Aanvangsbegeleiding tijdens het startersjaar

Tijdens de opleiding ligt de focus op het inhoudelijk uitdiepen van de vakkennis, de didactiek en de pedagogiek zodat studenten zich kunnen ontwikkelen tot experts in deze. Door middel van een startersjaar (= het eerste arbeidsjaar als leraar na het afstuderen) kan worden geïnvesteerd in een meer geleidelijke transitie naar de praktijk onder begeleiding van een coach. Startende leraren krijgen zo de kans aangeleerde competenties verder uit te bouwen gecombineerd met degelijke aanvangsbegeleiding op de werkvloer. Dit creëert een stimulerend klimaat met ruimte voor exploratie zodat zij zich verder kunnen ontplooiën tot sterke leraren.

Inzetten op zij-instroom

Het bevorderen van kansen voor iedereen met ambitie en de relevante competenties om een educatieve bachelor of graduaat te behalen zonder onnodige studieduurverlenging en overbodige drempels. Dit betekent het maximaal faciliteren van de zij-instroom via flexibele en gevarieerde trajecten en de doorstroom naar het beroep via aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden.

“Het aantrekken van nieuwe zij-instromers kan mee een antwoord bieden op het lerarentekort en het gebrek aan bepaalde vakleerkrachten. Hun ervaring elders op de arbeidsmarkt kan een meerwaarde zijn in de klas.”

Vlaams regeerakkoord 2019-2024

STRATEGIE

Leren investeren in de leraren van morgen.

Samen opleiden

Het opleiden van student-leraren is een kernopdracht van de lerarenopleiding in partnerschap met andere spelers. De hogescholen, het werkveld, partners en studenten zijn samen verantwoordelijk voor het vormen van sterke leraren. De hogescholen zijn de stuwende kracht in het opzetten van sterke samenwerkingsverbanden en partnerschappen.

Rollen en loopbaanpaden

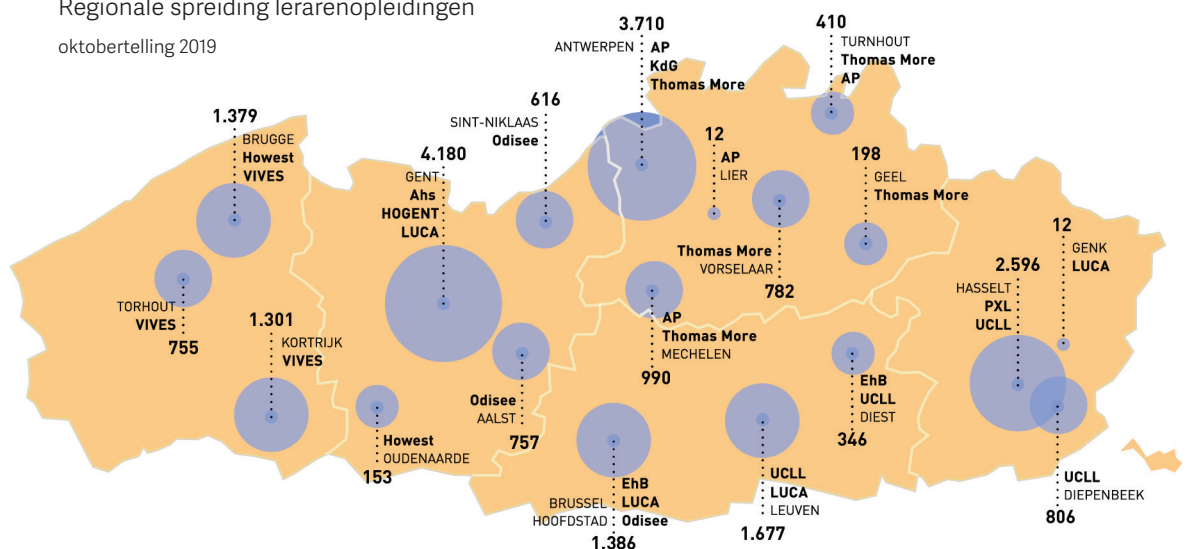
Een sterk lerarenteam bestaat uit leraren die complementaire rollen opnemen naargelang hun expertise en loopbaanontwikkeling. Naast de leraren worden binnen een school nog diverse andere functies voorzien om het pedagogisch project van de school mogelijk te maken, alsook het team van leraren te ondersteunen. Het vereist een aangepast HRM-beleid en verdere professionalisering van directies op vlak van beleidsvoerend vermogen om deze diverse rollen en functies optimaal te laten samenwerken.

Een leven lang leren en professionaliseren

Leraren moeten tijd en ruimte krijgen om zich te versterken en gespecialiseerde expertise te ontwikkelen. Dit draagt bij tot een lerende schoolcultuur waarin de leraren zowel de eigen klaspraktijk alsook de algemene schoolwerking kunnen versterken.

Regionale spreiding lerarenopleidingen

oktobertelling 2019

Samenwerking zal het onderwijs ten goede komen.

Een sterke instroom in de lerarenopleiding via een inlooptraject

De instaptoets biedt de mogelijkheid om aangepaste leertrajecten te voorzien die tegemoetkomen aan de diverse noden van de instroom. Aangezien de instaptoets is opgesteld als feedbackmoment kan op basis van de gedifferentieerde feedback een aangepast leertraject ingericht worden. Een structureel inlooptraject op maat, waar studenten hun groeikansen optimaal kunnen benutten, is effectiever dan het remediëren van studenten bovenop hun reguliere traject.

Op basis van de resultaten op de instaptoets krijgen zij in hun traject ruimte voor het verwerven van de vereiste startcompetenties, met de nodige begeleiding. Het inlooptraject veronderstelt dat de student niet de volle 60 studiepunten uit het modeltraject opneemt waardoor er ruimte in het curriculum van de student ontstaat om een betekenisvol inlooptraject, met ondersteuning op maat, op te nemen.

Een inlooptraject vraagt om een flexibele inrichting van het onderwijs en een adequate financiering om de vereiste ondersteuning kwaliteitsvol en op maat van de student vorm te geven.

Aanvangsbegeleiding tijdens het startersjaar

De stage die studenten lopen tijdens de lerarenopleiding geeft hen de mogelijkheid om kennis te maken met de scholen in al hun kenmerken en met al hun problematieken. De grote diversiteit van de onderwijscontexten maakt dat bij de overgang naar de werkvloer startende leraren geconfronteerd worden met unieke uitdagingen. Onderzoek toont aan dat enkele van deze uitdagingen, zoals klasmanagement en ondersteuning op school, interacties met ouders en het omgaan met werklust redenen zijn om vroegtijdig te stoppen als leraar. Leraarschap is echter nooit af, wat veronderstelt dat er ook na het afstuderen ruimte voorzien wordt voor opleiding en begeleiding.

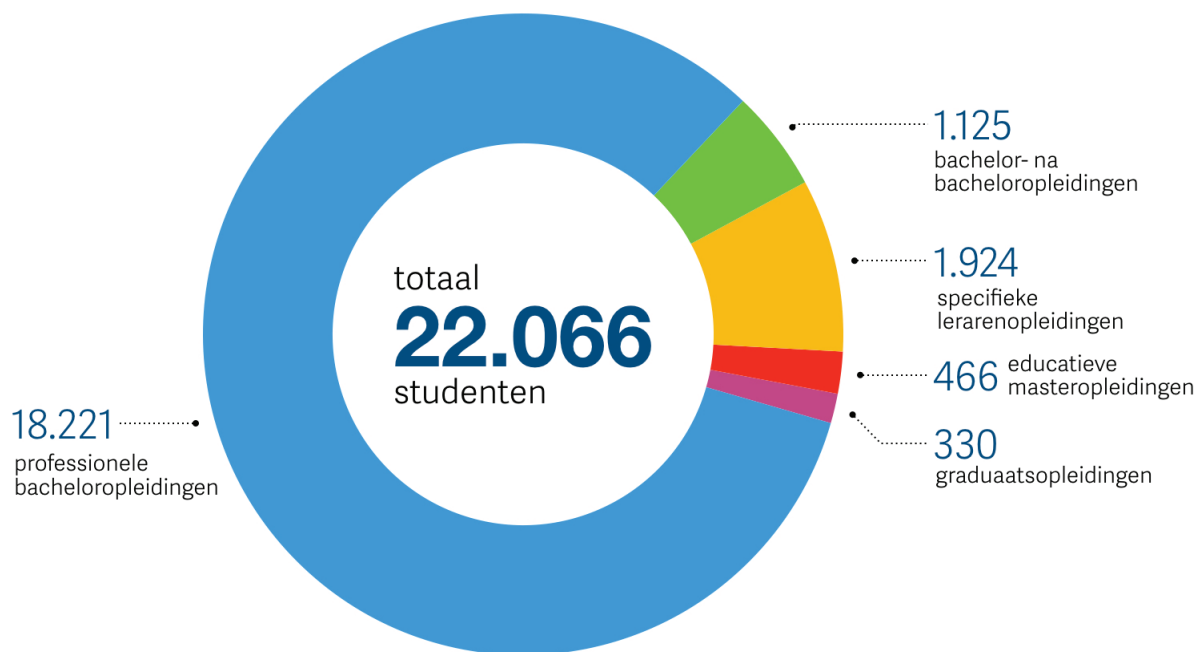
Structurele begeleiding voor beginnende leraren op school, met ondersteuning van de lerarenopleiding, zorgt ervoor dat rond deze elementen coaching kan geboden worden, om de overgang naar het werkveld vlotter te laten verlopen. Daar waar de lerarenopleiding een algemene voorbereiding is op verschillende lescontexten, dient de aanvangsbegeleiding starters te ondersteunen in de specifieke context van de school. Ervaren leraren kunnen de juiste ondersteuning bieden aan hun startende collega's als coaches op de werkvloer. Een professionaliseringstraject tot coach zorgt voor een goede afstemming en continuïteit tussen de begeleiding van de leraren en de opleidingsverstrekkers en de startende leraar op de werkplek.

Er is nood aan een kwaliteitsvol professionaliseringsaanbod tot coach om kwaliteitsvolle aanvangsbegeleiding te garanderen. Verder vraagt dit ook ruimte in het takenpakket van de leraar op school, die de rol van coach opneemt, en de starter om deze aanvangsbegeleiding betekenisvol in te richten. Dit vereist middelen voor de school om te voorzien in de uren voor coaching en een financiering voor de hogescholen om dit professionaliseringsaanbod in te richten.

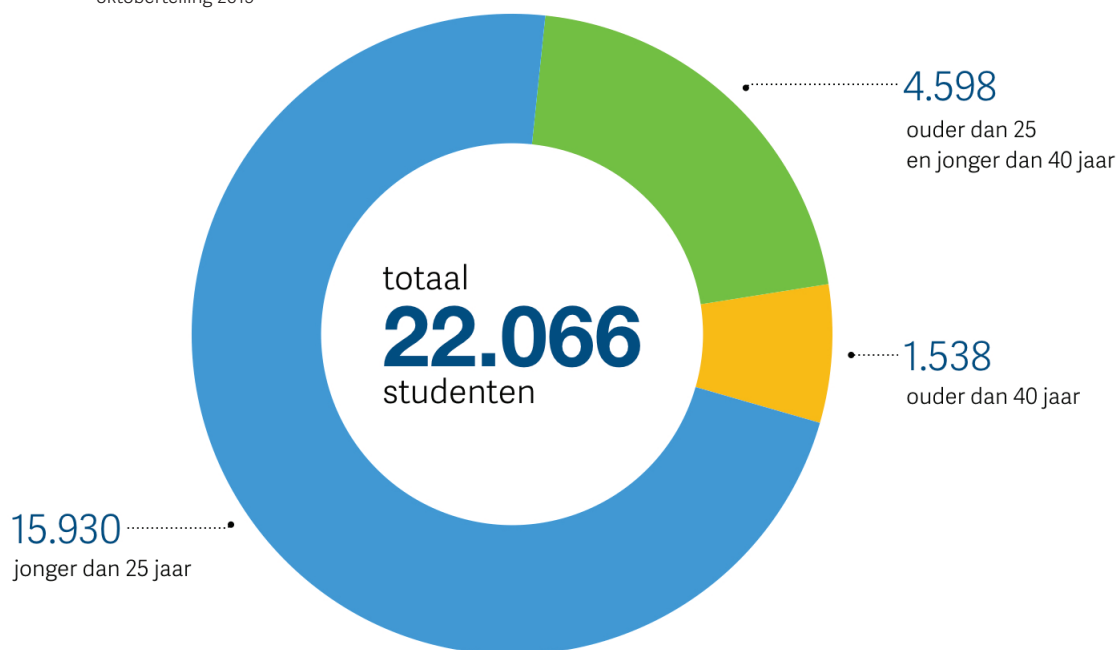
Dit geeft de hogescholen als lerarenopleiders een unieke rol in het professionaliseringsaanbod voor leraren en coaches. Dit maakt van de lerarenopleiders de ideale centrale partner in de uitbouw van partnerschappen en samenwerkingsverbanden met scholen en pedagogische begeleidingsdiensten.

“Bij ongewijzigd beleid zullen we aan het einde van deze legislatuur geconfronteerd worden met een tekort tot 7000 leerkrachten.” Vlaams regeerakkoord 2019-2024

Type lerarenopleidingen
oktobertelling 2019

Leeftijdsgroepen lerarenopleidingen
oktobertelling 2019

BELEIDSPROPOSITIES

Samenwerking zal het onderwijs ten goede komen.

Inzetten op zij-instroom

De invoering van de educatieve graduaatsopleidingen, verkorte educatieve bachelors en de educatieve masters hebben geleid tot meer opties voor zij-instromers om een lerarenopleiding te volgen. De hogescholen zorgen ervoor dat deze opleidingen met de nodige flexibiliteit ingericht worden, maar dit neemt niet weg dat er nog steeds heel wat randvoorwaarden zijn die ervoor zorgen dat potentiële leerkrachten de stap niet zetten.

Individueen met meerdere jaren ervaring in een bepaald beroep moeten vlot de stap naar een tweede carrière in het onderwijs kunnen zetten. Het onderwijs heeft nood aan mensen die ervaring uit het werkveld binnen een bepaald vakdomein kunnen aanreiken. Dit vereist een flexibel en realistisch aanbod aan trajecten voor deze mensen. Dit alles in het kader van een leven lang leren, rekening houdend met de reeds aanwezige inhoudelijke expertise van deze zij-instromers.

De expertise die deze mensen opgebouwd hebben en de meerwaarde die zij betekenen voor het onderwijs dient echter ook gevaloriseerd te worden. De anciënniteit die ze elders verworven hebben, moet daarom ook gehonoreerd worden in het onderwijs.

Samen opleiden

De samenwerking tussen de verschillende actoren in het onderwijsveld is te vrijblijvend. Dit heeft ertoe geleid dat kennis en expertise versnipperd aanwezig is op het terrein. In het kader van een leven lang leren moet er gestreefd worden naar een partnerschapsmodel waarbij iedereen in functie van zijn sterkte een rol te vervullen heeft. Deze samenwerking gaat uit van een model van co-creatie overheen de traditionele grenzen binnen het onderwijs.

Het opleiden van nieuwe leraren kan enkel gebeuren in een wisselwerking tussen de lerarenopleiding en de school. Deze wisselwerking manifesteert zich op verschillende manieren. Er is de nood aan directe input vanuit het werkveld naar de lerarenopleiding om de opleidingsprogramma's vorm te geven. Daarbij zijn de scholen primaire partners, in de context van het praktijkgericht onderzoek, dat de hogescholen voeren als stuwende kracht voor onderwijsinnovatie.

De stage, een kernelement van de lerarenopleiding, kan enkel succesvol zijn als de stageplaatsen en de begeleiding door een stagementor op de werkplek verzekerd zijn. Dit, samen met andere elementen van het samen opleiden en samen innoveren, zijn essentiële bouwstenen van het partnerschapsmodel. Een beheersovereenkomst en bijkomende financiële middelen dienen dit model vorm te geven.

“Tussen september 2011 en september 2016 stapten 9.643 zij-instromers in het basis- en secundair onderwijs in.”

Omgevingsanalyse Departement Onderwijs en Vorming (2019)

BELEIDSPROPOSITIES

Samenwerking zal het onderwijs ten goede komen.

Rollen en loopbaanpaden

Het grootschalige tijdsbestedingsonderzoek dat de overheid in 2018 heeft uitgevoerd bij meer dan 9000 leraren toont duidelijk aan dat het pakket van een leraar veel meer omvat dan lesgeven. Terwijl basistaken als lesgeven, lesvoorbereiding en verbeterwerk het significantste deel van het pakket innemen, toont dit onderzoek dat tot 20% naar administratie, schoolorganisatie en beleid gaat. Dit zijn bij uitstek taken die door de leraren als planlast en werkdruk verhogend beschouwd worden.

Scholen moeten de mogelijkheden van multidisciplinaire teams maximaal benutten. Er zijn immers diverse taken die buiten de kernopdracht van het lesgeven vallen die binnen de ruimere schoolcontext moeten kunnen vervuld worden. De schoolbesturen moeten voldoende beleidsruimte krijgen zodat teamopdrachten effectief kunnen worden ingevuld. Dit betekent bijvoorbeeld de vrijheid voor de scholen om te kunnen kiezen voor een klasopdracht of schoolopdracht. Zo ontstaat er een aantrekkelijke werkomgeving met ruimte voor de leraren om zich te focussen op hun kernopdracht, namelijk leerrijke contexten ontwikkelen en stimuleren en vooral leerdoelen realiseren.

Daarnaast vraagt dit om verder onderzoek naar de complementaire rollen die in het onderwijs kunnen vervuld worden en de lacunes in profielen hierbij.

“Daartoe stellen we een Vlaamse onderwijsambassadeur aan die als gezicht van de onderwijssector de vele uitdagingen aangaat en mee oplossingen zoekt.” Vlaams regeerakkoord 2019-2024

Een leven lang leren en professionaliseren

Het belang van een leven lang leren bij leraren is niet te onderschatten. De continue veranderende samenleving en toenemende diversiteit vragen van de leraar dat deze zich voortdurend professionaliseert om aan deze noden tegemoet te komen.

Het vereist de nodige professionaliseringsruimte in het takkenpakket van de leraar om de aanwezige expertise te onderhouden en te versterken. Verder is een verplichte professionaliseringsopdracht voor leraren vereist (in analogie met artsen) zodat deze gecreëerde ruimte benut wordt, dit kan gaan van het volgen van een vorming of opleiding tot een bijdrage aan praktijkgericht onderzoek.

De hogescholen beschikken over de nodige expertise om een relevant professionaliseringsaanbod verder vorm te geven. Een sterker en meer stimulerend beleid rond een leven lang leren draagt bij tot een mentaliteitswijziging in het onderwijs.

De onderwijsambassadeur

Tot slot vraagt VLHORA dat de volgende regering een ‘onderwijsambassadeur’ als opdrachthouder om bovengenoemde doelstellingen en voorstellen te faciliteren in onderlinge dialoog en overleg met alle betrokkenen. Op die manier moet vertrouwen en leiderschap versterkt worden zodat de minister van Onderwijs onderbouwd en met draagvlak de noodzakelijke en dringende beslissingen kan nemen.

VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad
Ravensteingalerij 27/3,
B-1000 Brussel

T +32 2 211 41 95

E info@vlhora.be

W www.vlhora.be

Eindredactie: Gert Fransen
Verantwoordelijke uitgever: Eric Vermeylen

Wettelijk depot: D/2019/12.784/05